

Dato: 23. oktober 2023

Fra/til:

Referent: Knut Johannes Sverre

Møteleder: Tonje Brenna, Tomas Norvoll

Saksnr.:

Til stede: Statsråd Tonje Brenna, AID
Statssekretær Tomas Norvoll, AID
Statssekretær Karl Kristian Bekeng, HOD
Johan Lothe, Wayback – livet etter soning
Ann-Kirsti Brustad, Bikuben – Regionalt
Brukerstyrt senter Nord-Norge
Cathrine Austrheim, Aleneforeldreforeningen
Lars Erik Andersen, Velferdsalliansen
Sidsel Aas, Batteriet Oslo
Avdelingsdirektør Vibeke Trålim,
AID/Velferdspolitisk avdeling
Seniorrådgiver, Ingunn Johannessen, HOD,
kommunetjenesteavdelingen
Seniorrådgiver Bente Hagerupsen,
AID/Velferdspolitisk avdeling
Seniorrådgiver Knut Sverre,
AID/Velferdspolitisk avdeling

Utkast til referat - møte i Kontaktutvalget 23.10.23

1. Velkommen

Statsråd Tonje Brenna, AID, ønsket velkommen til møtet. Tema på dagsorden er spilt inn fra Samarbeidsforum mot fattigdom (SF). AID skriver referat.

Det ble foretatt en presentasjonsrunde blant deltakerne. Samarbeidsforum var representert ved sitt sekretariat og 4 av medlemsorganisasjonene. På grunn av dagens tema var også statssekretæren fra Helse- og omsorgsdepartementet med på møtet.

Cathrine Austrheim presenterte kort Samarbeidsforumet for statsråden og statssekretærene. Samarbeidsforum er et nettverk av 10 landsdekkende bruker- og pårørendeorganisasjoner. Innspillene framført på møtet hadde tilslutning av alle medlemsorganisasjonene.

Pårørendestrategi 2021–2025 og handlingsplan

Sammendrag av innlegg fra Samarbeidsforum mot fattigdom

Ann-Kirsti Brustad fra samarbeidsforumet og Bikuben Regionale Brukerstyrte Senter viste til at pårønderollen er en rolle de fleste av oss vil ha en eller flere ganger i løpet av livet, og at samarbeidsforumet er bekymret for at man halvveis inn i perioden til pårørendestrategien ikke har et høyere tempo i implementeringen. Forumet viste til at kun cirka 50 kommuner av 356 har fått på plass, eller er i gang med, implementeringen.

800 000 er i dag i en pårørendesituasjon, og flere kommer det til å bli. I møte med et offentlig velferdssystem som ikke godt nok støtter opp om rollen som pårørende, kan pårørende få utfordringer med egen helse og de blir en av de mange i statistikken som blir for tidlig uføre. Det er et viktig mål å sikre at pårørende ikke må slite seg ut så de ikke orker å stå i jobb.

Samarbeidsforumet viste til tall om at pårørende utfører 136 000 årsverk, nesten like mange som i kommunale helsetjenester (142 000 årsverk). Nødvendig pårørendeomsorg er i de fleste kommunene på størrelse med den kommunale omsorgen. Eldre øker og pårørendes omsorg og innsats blir forventet. Dette understreker betydningen av helsefremmende og forebyggende tiltak for pårørende.

Samarbeidsforumet etterlyste særlig en tilrettelagt arbeidslinje som setter søkelys på de usynlige pårørende, og behov for økt individuell oppfølging og kompetanse på pårønderollen i NAV. Andre innsatsområder inkluderer gjeldsrådgivning og støtte av sosionom ved påført gjeld knyttet til pårørendeomsorg, og offentlige støtteordninger slik at arbeidsgivere i større grad kan tilrettelegge.

Brustad løftet også behovet for fokus på særlig utsatte pårørendegrupper, inkludert pårørende av personer med livstruende sykdom og alvorlige progredierende sykdom, barn og unge som pårørende, eldre, pårørende med egne helseproblemer, samt pårørende med innvandrere eller minoritetsbakgrunn. Brustad pekte også på betydningen av å inkludere pårørende i utformingen og gjennomføring av behandling.

For å lykkes med gjennomføringen av strategien og bidra til å støtte pårørende ble det vektlagt at arbeidet må forankres på ledelsesnivå i kommunene, og at det må legges til rette for systematisk tverrfaglig samarbeid på tvers i kommunene.

Brustad pekte videre på at omsorgen for pårørende også må styrkes, med særlig fokus på søsken og barn som pårørende. De må få tilbud om faglig bistand ved behov, og oppfølging i skolen. Rådgivningstelefon og digitale tilbud må styrkes for å nå bredt ut der det ikke er kompetanse i kommunene. Det er også viktig å lage egne arenaer og støttetilbud utelukkende til pårørende, da arenaer der pårørende er sammen med den syke vil innebære et fokus på den syke.

Kommentarer og dialog:

Statsråd Tonje Brenna, AID, takket for gode innspill og at Samarbeidsforumet har satt fokus på denne problemstillingen. Hun viste også til behovet for å identifisere og løfte fram kommuner som har lyktes med dette. Cathrine Austrheim påpekte at hun ikke kjente til noen kommuner som oppfyller kravene. Det er eksempler på kommuner som har strategier

med tiltak, men spørsmålet er hva som skjer i praksis. En praksis som kan være fint å ta med seg er etableringen av pårørendeavtaler.

Statssekretær Karl Kristian Bekeng, HOD, takket også for innlegget og fokuset på tematikken. Han delte samarbeidsforumets problembeskrivelse i tråd med Helsepersonellkomisjonens rapport knyttet til utfordringen i å ruste opp innsatsen uten mulighet for økt bemanning, også i lys av at flere i arbeidsfør alder vil bli pårørende fremover. Bekeng framhevet psykisk helse planen sin tilnærming der det kommunale lavterskeltilbudet må økes betraktelig. Bekeng viste også til andre grep regjeringen har tatt, blant annet økt tilskuddsordning til det frivillige tilbudet i statsbudsjettet, tatt inn pårørendeperspektivet i bo trygt hjemme reformen og samtykkereformen, samt etableringen av Digiung som en relevant kanal for å nå ut til unge der de er, inkludert unge pårørende. Han spurte også om økt etablering av pårørendekoordinatorer i kommunene vil være veien å gå.

Barn som vokser opp i fattigdom

Sammendrag av innlegg fra Samarbeidsforum mot fattigdom v/Johan Lothe
Lothe orienterte om «1 av 10 barn kampanjen» som en tverrpolitisk kampanje rettet mot venstre og høyresiden. Kravene var at barnetrygden skulle prisjusteres og være universell, samt at de veiledende satsene for sosialhjelp skal heves til nivå tilsvarende SIFOs referansebudsjett. Tallene viser dessverre at utviklingen knyttet til andel barn i lavinntektsfamilier går i feil retning.

Austrheim viste til at hun traff Aisa for to uker siden, da de var på samme lag i bowling. Det var første gang hun prøvde, da familien ikke hadde råd. Tilsvarende fortalte hun om at skolen skulle på skoletur til Polen, der det var en egenandel på 2500 kroner. Dugnad var en mulighet, men det hadde ikke familien mulighet til å være med på.

Det er helt nødvendig at familiers økonomi må styrkes, og at barn får tilgang på meningsfulle fritidstilbud. Ifølge SIFO sliter 164 000 med å forsørge sine barn. Det ofte brukte vedvarende lavinntektsmålet dekker ikke dagens situasjon med kostnadsøkninger, usikkerhet og økonomiske bekymringer, inkludert angst og dårlig psykisk helse. Dette kan føre til aggressivitet, vold, og alkoholmisbruk. Dette igjen medfører fysisk og psykisk pregede barn på grunn av foreldrenes økonomi, samt mulig skolevegring, aggressiv oppførsel, og kriminalitet.

Boutgifter er den største utgiften i de fleste familier. Boutgifter står for mer enn halvparten av utgiftene for lavinntektsfamilier. Vi har sett en stor økning i boligutgifter det siste året, inkludert tilfeller der man mister sin bolig. Dette er svært uheldig da barn trenger trygg bolig og stabilitet. Mange foreldre sier barna later som de ikke vil delta på fritidsaktiviteter, for å ikke påføre foreldrene skam. Foreldrene sier også at de sjelden har råd til næringsrik mat, eller står over måltider, og at gjelden øker.

Lothe orienterte om samarbeidsforumets innsats, som blant annet innebar å øke fokuset på barns situasjon. Blant annet ble det orientert om en konferanse i november om barn i fattige

familier. Forumet ønsker at regjeringen setter i gang flere tiltak, i tråd med anbefalinger fra ekspertgruppen om barn i fattige familier.

Samarbeidsforumets anbefalinger inkluderte:

- Å øke barnetrygden, samt sikre at den blir justert i henhold til prisveksten
- Bedre sammenstilling av offentlig tjenester
- Øke minstesatser.
- Styrke gjeldsrådgivning
- Øke støtte til frivillighet som gir gode tilbud til lavinntektsfamilier
- Øke den barnefaglig kompetansen i NAV; og ta ansvar for hele familiens levekår i NAV.

Kommentarer og dialog:

Statssekretær Tomas Norvoll, AID, takket for innlegget og viste til at det er foreldrenes lave inntekt som gjør de fattige, og ikke barnas. Dette fører til urettferdig utenforskap, inkludert manglende deltakelse i fritidsaktiviteter. Historier som den til Aisha er forferdelig, og dessverre ikke unike eller sjeldne.

Norvoll viste videre til at situasjonen til lavinntektsfamilier er sammensatte. Mange har innvandringsbakgrunn, de har typisk mindre arv og nettverk, utdanning, språk, kulturforståelse, og har en løsere tilknytning til arbeidslivet enn andre husholdninger. Lavinntektsfamiliene inkluderer også foreldre som sliter med sykdom og rus.

For mange vil det viktigste være å komme i arbeid. Arbeidslivspolitikken er et hovedtiltak for regjeringen. Den muliggjør at folk på helse relaterte ytelser kan komme tilbake i arbeid, og jobber for et seriøst arbeidsliv. For de som ikke kan delta i arbeidslivet må vi sikre gode nok ordninger. Regjeringen har også vært opptatt av å fokusere på det offentlige tjenestetilbudet så det treffer, og har som en del av dette fått ned prisen på barnehager. Regjeringen har også satt ned to ekspertgrupper, hvorav den ene rapporten ble levert i oktober, og en annen er ventet i februar. Dette skal danne grunnlaget for en stortingsmelding om sosial utjevning og mobilitet som vi legger fram våren 2025, og skal være regjeringens plan for det lange løpet. I påvente av meldingen, skal regjeringen sørge for at folk har hodet over vann. Det er derfor viktig å holde fokus og trøkk på unger som lever i lavinntektsfamilier.

Austrheim viste til at det at mange flere nå sliter kan føre til en holdningsendring da flere skjønner hvordan det er å leve med lavinntekt.

Lars Erik Andersen fra Velferdsalliansen viste til at mange av barna som ikke går i barnehage har innvandringsbakgrunn, og behov for å tilrettelegge for økt deltakelse. Det ble også pekt på at uføretrygden mangler insentiver for å komme ut i arbeid gitt størrelsen på fribeløpet.

Statssekretær Norvoll orienterte om noen av tiltakene i regjeringens innsats, inkludert arbeid for å få bedre data. Dette inkluderer arbeid for å finne et annet rapporteringssystem fra kommunene for å få oversikt over utbetaling og antall mottakere av sosialhjelp, en rapport

om matutdeling kommer snart. Rege-rapporten gir også noen gode forslag Regjeringen skal vurdere, inkludert knyttet til barnetrygd. Regjeringen er opptatt av å se tiltak gjennom hele barnets liv, også med en forståelse av at det er mer kostnader knyttet til omsorg for eldre barn.

Austrheim understreket behovet for å igangsette tiltak her og nå, og ikke kun se mot det langsiktige meldingsarbeidet.

1. Gjensidige orienteringer (15 min)

Andresen fra Velferdsalliansen løftet utfordringer de ser knyttet til uføretrygden, og la fram forslag om å heve fribeløpet man kan tjene før avkortning i ytelse for uføretrygd opp til 1 G, og at minstesatsen må øke så man kan ha en levedyktig inntekt. Andersen nevnte at minsteytelse for uføre er under EU60s grense for lavinntekt, og at folk er redde for å bli straffet med avkortning i trygden om de tar jobb.

Norvoll viste til at det er enighet om at uføre kan jobbe litt, men at det også er rettferdig at de som har høy inntekt bør få en avkortning i trygden. Spørsmålet er hvordan finne balansen. Nå er det en diskusjon om 0,4 eller 0,6 G, men det er viktig å sikre legitimitet til ordningen, og ikke gi næring til ideen om at noen på trygd utnytter systemet. Dette er noe departementet har planlagt å sette ut et oppdrag om.

Velferdsalliansen viste til at å bli ufør er basert på en årsak knyttet til helse, og ikke noe man velger. Det tar lang tid før man får et uførevedtak, rundt 5-6/7 år.

Norvoll påpekte at det også er positive sider ved at det tar tid før det fattes et varig uførevedtak, da det er en stor beslutning. Men deltakelse handler ikke bare om deltakelse i arbeid, men også samfunnsdeltakelse generelt. Dette gjelder både deltakelse i frivillig organisasjoner, og politisk representasjon. Når det gjelder arbeid ser vi også på økt bruk av gradert uføretrygd, og planlegger for et forsøk med arbeidsorientert uføretrygd, der vi er i dialog med partene.

Velferdsalliansen overleverte den årlige «Poverty watch» rapporten, som lages i flere land og publiseres den 17. oktober til statsråden.

Sidsel Aas fra Batteriet Oslo orienterte statssekretæren om nytt mandat for samarbeidsforumet. Forumet har satt ned en arbeidsgruppe, og mandat er sendt til AID. Bente Hagerupsen i AID bekreftet dialog rundt AVdir om dette. Bakgrunnen for gjennomgangen var litt fatigue i forumet, og spørsmålet om hvordan man skal legge til rette for å øke innsatsen til forumet samlet sett. Viktige endringer er at representanten fra hver organisasjon i forumet må være sentralt plassert, begrenses til en person, og fokus på økt eierskap til samarbeidsforumet blant organisasjonene. Norvoll takket for orienteringen, og sa dette virket som gode grep gitt at det er viktig med representativitet, og at forumet kjenner godt til organisasjonene.